

Шматковська Т. О. Оцінка ресурсів сільського населення Волині та значення у їх формуванні надходжень від функціонування особистих селянських господарств / Т. О. Шматковська // *Klicove aspekty vedecke cinnosti – 2008 : materialy IV mezinarodni vedecko–prakticka konference. – Dil 3. Economicke vedy. – Praha : Publishing House «Education and Science», 2008. – С. 97-100.*

Шматковська Т. О.

Львівський державний аграрний університет, Україна

Оцінка ресурсів сільського населення Волині та значення у їх формуванні надходжень від функціонування особистих селянських господарств

Вважаємо, що цінні наукові висновки можна отримати в результаті аналізу динаміки сукупних та грошових доходів сільського населення та оцінки значення надходжень від функціонування особистих селянських господарств (ОСГ) у їх формуванні, що здійснено нами за 2000-2005рр. в розрізі однієї із областей, а саме – Волинської. Зокрема, за результатами дослідження встановлено, що протягом 2000-2005рр. сукупні ресурси домогосподарств Волинської області у середньому за місяць з розрахунку на одну особу зросли на 259,50 грн. (або в 2,8 рази) і становили 452,26 грн., у тому числі у міських поселеннях – на 231,78 грн. (або в 2,9 рази), а у сільській місцевості – на 283,89 грн. (або в 2,7 разів) [1]. Безперечно, що така ситуація стала результатом не лише меншої пристосованості сільського населення до економічних реалій, але й недоліків соціально-економічного механізму розподілу доходів у суспільстві [2, с. 80].

У динаміці сукупних ресурсів домогосподарств Волинської області позитивним є значне зростання їх грошової складової. Так, по всій сукупності домогосподарств за 2000-2005рр. у середньому за місяць з розрахунку на одну особу грошові доходи зросли у 4,2 рази, окрім того у міських поселеннях – у 3,8 рази, а у сільській місцевості – у 4,8 рази. За досліджуваний період питома вага грошових доходів в сукупних ресурсах всіх домогосподарств Волинської області у середньому за місяць з розрахунку на одну особу збільшилась на 26,1 відсоткових пункти (в. п.), у містах – на 19,4 в. п., а у сільській місцевості – на 31,3 в. п. Причому для сільського населення Волинської області у цьому періоді

найшвидші темпи зростання були характерні для оплати праці – у 5,7 разів, пенсій – у 4,0 рази та доходів від підприємницької діяльності і самозайнятості – у 60,4 рази. При порівнянні виявилось, що у 2005р. один селянин в середньому отримував оплати праці в 1,7 разів менше, ніж міський житель, проте пенсії – в 1,6 разів більше, таким чином, темпи зростання пенсійних виплат з розрахунку на одну особу були вищими в сільській місцевості. В результаті за 2000-2005рр. у сільських домогосподарствах Волинської області питома вага оплати праці в середньому за місяць з розрахунку на одну особу у грошових доходах зросла – на 11,7 в. п., а у сукупних доходах – на 14,2 в. п.; пенсій – відповідно на 4,9 в. п., а у сукупних доходах – на 13,6 в. п. Разом з тим, питома вага оплати праці у структурі сукупних ресурсів сільських домогосподарств Волинської області залишається досить низькою - в 2005р. вона складала 21,8%, що лише на 2,2 в.п. перевищує питому вагу вартості спожитої з ОСГ продукції та на 4,8 в. п. - пенсійні виплати.

Вважаємо за доцільне наголосити, що в дореформений період питома вага оплати праці в доходах населення була значно суттєвішою - перевищувала 70%. В умовах ринкової трансформації її питома вага значно знизилась. Якщо раніше саме рівень заробітної плати членів родини визначав рівень добробуту домогосподарства, то в сучасних умовах цей взаємозв'язок втрачено. Хоча більшість як міського, так і сільського населення відноситься до найманих працівників, рівень їхньої оплати праці перестав бути визначальним у формуванні життєвого рівня [2, с. 81].

Зауважимо, що зростання за досліджуваний період доходів сільських домогосподарств від підприємницької діяльності та самозайнятості в середньому за місяць з розрахунку на одну особу у 60,4 рази не зумовило значних зрушень їх значимості у надходженнях до сільських родин Волинської області. Так, за 2000-2005рр. питома вага означених доходів у грошових надходженнях сільських домогосподарств зросла на 5,0 в. п. і становила 5,3%, а у сукупних доходах – на 3,7 в. п. і складала лише 3,8 %.

Для співставлення нами наведено динаміку окремих елементів реальних (дефлятованих) грошових доходів та сукупних ресурсів сільського населення Волинської області за 2000-2005рр. (рис. 1).

З'ясовано, що одним із найсуттєвіших джерел надходжень сільських домогосподарств Волинської області є доходи від ведення ОСГ, що формуються із доходів від продажу сільськогосподарської продукції, вартості спожитої продукції, виробленої в ОСГ та отриманої від самозаготівель, а також грошової оцінки допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами. Зокрема, у 2000р. питома вага грошових доходів від продажу сільськогосподарської продукції у складі всіх грошових надходжень сільських домогосподарств Волинської області в середньому за місяць з розрахунку на одну особу більш ніж у двічі перевищувала оплату праці та на 15,2% - пенсійні виплати, а вартість спожитої продукції, що отримана з ОСГ, складала більше половини всіх сукупних ресурсів (таблиця 1).

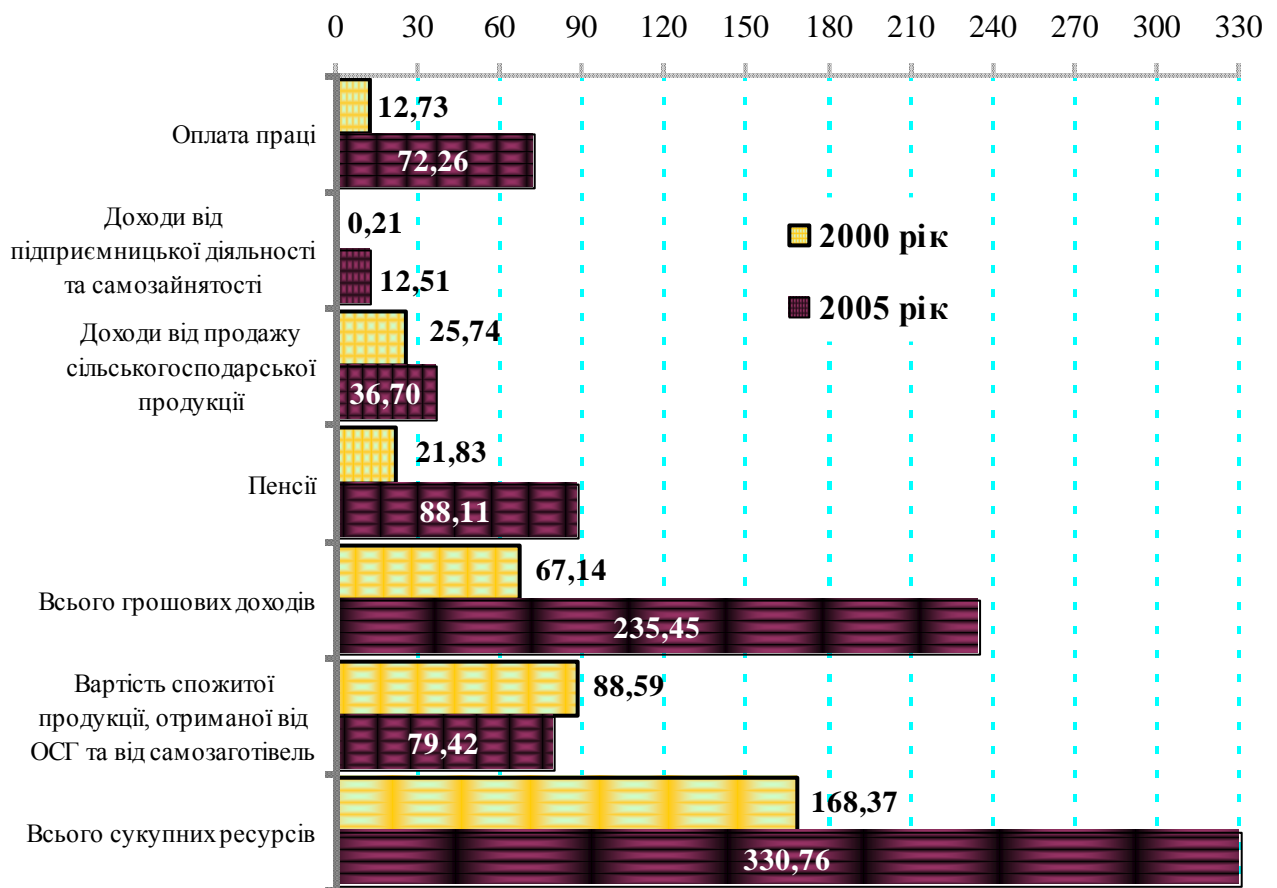

Рис. 1. Окремі елементи реальних грошових доходів і сукупних ресурсів сільських домогосподарств Волинської області (в середньому за місяць з розрахунку на одну особу) за 2000-2005рр, грн.

Хоча за 2000-2005рр. питома вага усіх видів доходів від функціонування ОСГ у складі сукупних ресурсів сільського населення Волинської області зменшилась на 34,5 в. п., проте у вартісному вираженні з розрахунку на одну особу в середньому за місяць доходи від продажу сільськогосподарської продукції зросли в 1,9 рази (або на 24,44 грн.), а вартість спожитої з ОСГ продукції – в 1,2 рази (або на 20,01 грн.).

Таблиця 1

Грошові доходи і сукупні ресурси сільських домогосподарств Волинської області за 2000-2005рр, в середньому за місяць з розрахунку на одну особу, грн.

Досліджувані показники	2000р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2005р. до 2000р., %
Сукупні ресурси – всього	168,37	208,79	236,18	269,53	452,26	268,6
Грошові доходи – всього	67,14	115,09	125,99	181,80	321,94	479,5
Питома вага грошових доходів у сукупних ресурсах, %	39,9	55,1	53,3	67,5	71,2	X
з них грошові доходи від продажу сільськогосподарської продукції	25,74	37,26	26,93	38,75	50,18	194,9
Питома вага у грошових доходах, %	38,3	32,4	21,4	21,3	15,6	X
Вартість спожитої продукції з особистого підсобного господарства, грн.	88,59	84,47	101,59	71,15	108,60	122,6
Питома вага у сукупних ресурсах, %	52,6	40,5	43,0	26,4	24,0	X

Таким чином, означена стаття надходжень до бюджетів сільських домогосподарств Волинської області продовжує займати лідируючі позиції. У 2005р. вона становила понад 36,4% всіх сукупних ресурсів сільських домогосподарств, серед яких: 11,1% - доходи від продажу сільськогосподарської продукції, майже четверта частина – вартість спожитої з ОСГ продукції та 1,3% - грошова оцінка допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами.

Список використаних джерел:

1. Тут і в подальшому розрахунки проведено на основі опрацювання: Витрати і ресурси домогосподарств України у 2000, 2005 роках (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина II.

Автономна республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь. Волинська область. Статистичний бюлетень. / Відп. за вип. І. І. Осипова. – К.: Державний комітет статистики України, 2001, 2006.

2. Гарасим П. М., Біттер О. А., Гнатишин Й. П. Сільські домогосподарства: доходи і видатки. – Львів: НВФ „Українські технології”, 2004. – 172с.